

УДК 381.1.2

ДЕПАРТАМЕНТ ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ МІНІСТЕРСТВА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ І ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ: МЕТРОЛОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ У 2016 РОЦІ

Ю. Попруга, заступник директора департаменту, начальник управління метрології,
Департамент технічного регулювання Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, м. Київ

З 1 січня 2016 року в Україні набрав чинності новий Закон України «Про метрологію та метрологічну діяльність» (Закон).

З метою реалізації Закону у 2015–2016 роках прийнято 22 постанови Кабінету Міністрів України та 14 наказів Мінекономрозвитку.

Перелік відповідних 19 постанов та 6 наказів, прийнятих у 2015 році, представлено у журналі «Метрологія та прилади» №1 за 2016 рік. У минулому році прийнято такі підзаконні нормативно-правові акти:

3 постанови Кабінету Міністрів України:

- від 13.01.2016 № 94 «Про затвердження Технічного регламенту законодавчо регульованих засобів вимірювальної техніки»;
- від 24.02.2016 № 117 «Про затвердження Порядку видачі або відмови у видачі, переоформлення, видачі дублікатів, анулювання свідоцтва про уповноваження на проведення повірки засобів вимірювальної техніки, що перебувають в експлуатації та застосовуються у сфері законодавчо регульованої метрології, та встановлення розміру плати за видачу свідоцтва про уповноваження, його переоформлення та видачу дублікату»;
- від 24.02.2016 № 163 «Про затвердження Технічного регламенту засобів вимірювальної техніки».

8 наказів Мінекономрозвитку:

- від 08.02.2016 № 193 «Про затвердження Порядку проведення повірки законодавчо регульованих засобів вимірювальної техніки, що перебувають в експлуатації, та оформлення її результатів», зареєстрований у Мін'юсті 24.02.2016 за № 278/28408;
- від 10.05.2016 № 792 «Про затвердження положень про наукові метрологічні центри та визнання такими, що втратили чинність, деяких наказів»;
- від 14.06.2016 № 972 «Про визнання такими, що втратили чинність, деяких наказів», зареєстрований у Мін'юсті 02.07.2016 за № 914/29044;
- від 13.07.2016 № 1161 «Деякі питання ведення Реєстру затверджених типів засобів вимірювальної техніки», зареєстрований у Мін'юсті 03.08.2016 за № 1081/29211;
- від 29.08.2016 № 1412 «Про деякі питання щодо видачі свідоцтва про уповноваження на проведення повірки засобів вимірювальної техніки, що перебувають в експлуатації та застосовуються у сфері законодавчо регульованої метрології», зареєстрований у Мін'юсті 14.09.2016 за № 1253/29383;
- від 29.08.2016 № 1413 «Про затвердження Порядку атестації аудиторів з метрології», зареєстрований у Мін'юсті 16.09.2016 за № 1257/29387;

© Попруга Ю., 2017

• від 13.10.2016 № 1747 «Про затвердження між-повірочних інтервалів законодавчо регульованих засобів вимірювальної техніки, що перебувають в експлуатації, за категоріями», зареєстрований у Мін'юсті 01.11.2016 за № 1417/29547;

• від 01.11.2016 № 1837 «Про затвердження уніфікованих форм актів, що складаються за результатами проведення планової (позапланової) перевірки з метрологічного нагляду у сфері законодавчо регульованої метрології» зареєстрований у Мін'юсті 18.11.2016 за № 1501/29631.

Відповідно до нового Закону, зокрема, здійснено перехід від системи державних випробувань засобів вимірювальної техніки до оцінки відповідності вимогам технічних регламентів.

Прийнято та впроваджено 3 технічні регламенти, вимогам яких повинні відповідати засоби вимірювальної техніки:

▪ Технічний регламент щодо неавтоматичних зважувальних приладів, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 № 1062, розроблений на основі Директиви 2014/31/ЄС (Директива 2014/31/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 лютого 2014 р. про гармонізацію законодавства держав – членів ЄС стосовно надання на ринку неавтоматичних зважувальних приладів);

▪ Технічний регламент засобів вимірювальної техніки, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 24.02.2016 № 163, розроблений на основі Директиви 2014/32/ЄС (Директива 2014/32/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 лютого 2014 р. про гармонізацію законодавства держав-членів стосовно надання на ринку вимірювальних приладів);

▪ Технічний регламент законодавчо регульованих засобів вимірювальної техніки, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 13.01.2016 № 94 (стосується законодавчо регульованих засобів вимірювальної техніки, що не охоплені Директивою 2014/31/ЄС, Директивою 2014/32/ЄС).

Затверджено 270 стандартів, які є доказовою базою відповідності засобів вимірювальної техніки вимогам зазначених технічних регламентів.

Призначено органи з оцінки відповідності засобів вимірювальної техніки вимогам зазначених технічних регламентів: ДП «Укрметртестстандарт» та ННЦ «Інститут метрології».

Загальний обсяг виконаних метрологічних робіт державними підприємствами та установами, що належать до сфери управління Мінекономрозвитку (державними підприємствами) за 2016 рік становить – 556926,4 тис. грн. (2015 рік — 521794,4 тис. грн.).

Загальний обсяг метрологічних робіт становить 70,2 % від загального обсягу виконаних робіт, а в деяких державних підприємствах значно вище:

ДП «Буковинастандартметрологія»	83,4 %
ДП «Сумистандартметрологія»	80,1 %
ДП «Миколаївстандартметрологія»	78,3 %
ДП «Чернігівстандартметрологія»	75,2 %
ДП «Одесастандартметрологія»	74,1 %
ДП «Хмельницькстандартметрологія»	74,0 %

Протягом 2016 року метрологічними центрами та державними підприємствами, що належать до сфери управління Мінекономрозвитку України, здійснено такі метрологічні роботи:

- повірка 9263,2 тис. од. засобів вимірювальної техніки (ЗВТ) (2015 рік — 10116,1 тис. од.);
- калібрування 67,9 тис. од. ЗВТ (2015 рік — 15,6 тис. од.).

У 2016 році науковими метрологічними центрами (ННЦ «Інститут метрології», ДП «Укрметртестстандарт», ДП НДІ «Система», ДП «Івано-Франківськстандартметрологія») виконувалося 26 науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт (НДДКР) за бюджетною програмою КПКВК 1201220 «Збереження та функціонування національної еталонної бази, забезпечення функціонування служб, прикладні наукові й науково-технічні розроблення. Виконання робіт за державними цільовими програмами і державним замовленням у сфері стандартизації, метрології та еталонної бази, гармонізація національних стандартів з міжнародними та європейськими, підготовка наукових кадрів у сфері економічного розвитку» на загальну суму 16067,2 тис. грн. та відповідно до Плану науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України у сфері метрології на 2016 рік, затвердженого наказом Мінекономрозвитку від 10.02.2016 № 222, за такими напрямками:

* виконання прикладних наукових та науково-технічних розроблень у сфері метрології (1 НДР, 30,0 тис. грн.);

* виконання науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт зі створення та вдосконалення державних еталонів, утримання та експлуатації державних первинних еталонів, звірення державних первинних еталонів з національними еталонами інших держав і міжнародними еталонами (18 НДДКР, 14007,2 тис. грн.);

* забезпечення функціонування Служби єдиного часу та еталонних частот, Служби стандартних зразків складу та властивостей речовин і матеріалів, Служби стандартних довідкових даних про фізичні сталі та властивості речовин і матеріалів (3 НДР, 1695,0 тис. грн.);

* збереження та функціонування національної еталонної бази (державні еталони та лінійно-геодезичний полігон) (4 НДДКР, 335,0 тис. грн.).

За напрямом «Виконання науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт зі створення та вдосконалення державних еталонів, утримання та експлуатації державних первинних еталонів, звірення державних первинних еталонів з національними еталонами інших держав і міжнародними еталонами» ННЦ «Інститут метрології», ДП «Укрметрестстандарт», ДП «НДІ «Система» та ДП «Івано-Франківськстандартметрологія» виконувалися роботи щодо:

► створення 8 державних первинних еталонів (Державного первинного еталона одиниці тиску для надлишкового тиску в діапазоні від 1×10^7 до 4×10^8 Па; Державного первинного еталона одиниці коефіцієнта масштабного перетворення напруги змінного струму до $750/\sqrt{3}$ кВ; Державного первинного еталона одиниці сили змінного струму; Державного первинного еталона одиниць довжини, швидкості та прискорення за коливального руху твердого тіла; Державного первинного еталона одиниць об'єму та об'ємної витрати газів у діапазоні тиску від 1 МПа до 5 МПа; Державного первинного еталона одиниці ультразвукового тиску у водному середовищі; Державного первинного еталона одиниці потужності ультразвуку у водному середовищі; Державного первинного еталона одиниць об'єму та об'ємної витрати газу на газовому середовищі за тиску до 1,6 МПа);

► удосконалення 3 державних первинних еталонів (Державного первинного еталона одиниці електричного опору ДЕТУ 08-02-98; Державного первинного еталона одиниць електричної потужності та коефіцієнта потужності ДЕТУ 08-08-02; Державного первинного еталона одиниці енергії згоряння ДЕТУ 06-04-97); завершено НДДКР щодо удосконалення 2 державних первинних еталонів (Державного первинного еталона одиниці електричного опору ДЕТУ 08-02-98; Державного первинного еталона одиниць електричної потужності та коефіцієнта потужності ДЕТУ 08-08-02).

► утримання та експлуатація 69 державних еталонів (52 державних еталони зберігаються в ННЦ «Інститут метрології», 15 – в ДП «Укрметрестстандарт», 1 – в ДП НДІ «Система», 1 – в ДП «Івано-Франківськстандартметрологія»);

Станом на 31.12.2016 в Україні є 69 державних та 71 вторинний еталон.

З метою подальшого розвитку національної еталонної бази прийнято постанову Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 № 1041 «Про затвердження Програми розвитку еталонної бази на 2018 – 2022 роки».

Важливим аспектом формування еталонної бази України є проведення міжнародних звірень державних еталонів в рамках Угоди про взаємне визнання національних еталонів, сертифікатів калібрування та вимірювань, які видаються національними метрологічними інститутами (Угоди *CIPM MRA*).

Технічною базою Угоди *CIPM MRA* є сукупність результатів, отриманих у процесі ключових та додаткових звірень. Ці звірення проводяться Консультативними комітетами Міжнародного комітету з мір та ваг (CC *CIPM*), Міжнародним бюро з мір та ваг (*BIPM*), регіональними метрологічними організаціями (*RMO*). Результати звірень публікуються *BIPM* і зберігаються у базі даних ключових звірень (*KCDB*). У такий спосіб Угода *CIPM MRA* дозволяє шляхом участі у міжнародних звірнях установити ступінь еквівалентності державних еталонів України з еталонами інших держав і міжнародними еталонами, а також задекларувати калібрувальні та вимірювальні можливості (*CMC*) у Додатку С *KCDB*.

Відповідно до щорічних Планів-графіків міжнародних звірень державних еталонів України у 2016 році виконувалися міжнародні звірення 25 еталонів (у 2015 році – 26 еталонів).

Станом на 31.12.2016 у Додатку С *KCDB* опубліковано 259 *CMC*-рядків України за такими видами вимірювань:

- * акустика, ультразвук, вібрація (*AUV*) – 29 рядків;
- * довжина і кут (*L*) – 27;
- * час та частота (*TF*) – 30;
- * термометрія (*T*) – 63;
- * маса та пов'язані з нею величини (*M*) – 11;
- * електрика та магнетизм (*EM*) – 57;
- * іонізуючі випромінювання (*RI*) – 15;
- * кількість речовин (*QM*) – 27.

Зокрема, у 2016 році опубліковано такі *CMC*-рядки: 3 *CMC*-рядки ДП «Укрметрестстандарт» у сфері «Фізико-хімія».

1 *CMC*-рядок ДП «Укрметрестстандарт» у сфері «Електрика та магнетизм».

2 *CMC*-рядки ННЦ «Інститут метрології» у сфері «Довжина та кут».

19 *CMC*-рядків ННЦ «Інститут метрології» у сфері «Термометрія».

Розподіл *CMC*-рядків за роками та за сферами вимірювань наведено у таблиці.

	Total	AUV	L	TF	T	PR	M	EM	RI	QM
2015	234	29	25	30	44	0	11	56	15	24
2016	259	29	27	30	63	0	11	57	15	27